

HØGSKOLEN I SØR-TRØNDELAG

Høgskoleadministrasjonen

NOTAT

TIL: Høgskolestyret
FRA: Høgskoledirektøren

Dato: 06.06.07
Arkiv: 2007/2630
HS-sak: 053/07

SAK: Opprettelse av bachelor i teknisk bygningsvern og restaurering, 180 studiepoeng

Tidl. sak(er): HS-sak 003/2006

Kopi til:

Vedlegg:

1. Studieplan Bachelor i teknisk bygningsvern og restaurering
2. Budsjett for ett kull i perioden 2008 – 2012
3. Samarbeidsavtale HiST og Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR)
4. Høringsliste
- 6.-12. Høringsuttalelser
- 13.-15. Korrespondanse om samarbeidsavtalen

Forslag til vedtak:

1. Høgskolestyret godkjenner opprettelse og igangsetting av Bachelor i teknisk bygningsvern og restaurering, 180 studiepoeng.
2. Høgskolestyret godkjenner den foreslåtte studieplanen.
3. Studiet etableres med inntil 25 studieplasser som et deltidsstudium over 4 år med oppstart høsten 2008.
4. Opptak til studiet foretas hvert 4. år.
5. Studiet vil være budsjettfinansiert gjennom omdisponering av studieplasser fra realfagskurset ved HiST.
6. Høgskolestyret godkjenner den inngåtte samarbeidsavtalen om drift av studiet.
7. Høgskolestyret godkjenner forslag til opptakskriterier og rangering med forbehold om departementets godkjenning.
8. Høgskolestyret ber Avdeling for teknologi evaluere studiet og samarbeidet etter 1. gangs gjennomføring.

Høgskoledirektørens merknader

Høgskoledirektøren mener kravene knyttet til forskningsbasert undervisning, internasjonalisering og relevans er ivaretatt. Studieplanen gir også inntrykk av at det i studiet tilstrebes helhet og sammenheng. Avdelingens redegjørelse angående faglig kompetanse viser at det i tillegg til avdelingens egne faglige tilsatte, vil kunne benyttes ressurser som i dag finnes hos samarbeidspartneren. Dette vil ytterligere styrke kvaliteten på studietilbudet.

Pensumlister er tatt inn som en del av den foreslåtte studieplanen. Ved revisjon av pensum forutsetter høgskoledirektøren at pensum legges som vedlegg og at det ikke er nødvendig med ny studieplanbehandling kun for dette. Høgskoledirektøren vil orientere avdelingene om at pensumlister i framtiden må være som vedlegg til studieplaner når disse skal behandles av høgskolestyret.

Bakgrunn

Avdelingsstyret vedtok i sitt møte 6. desember 2005 (sak 29/05) å opprette et nytt studium, Bachelor i teknisk bygningsvern og restaurering, 180 studiepoeng. Budsjettforslag, samarbeidsavtale mellom NDR og HiST og igangsetting ble vedtatt på AS-møte 7. mars 2006 (sak 04/06).

Bachelor i teknisk bygningsvern og restaurering er et studietilbud i nært samarbeid mellom Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider og Høgskolen i Sør-Trøndelag, Avdeling for teknologi. NDR har tung kompetanse innen stein og mur, mens AFT har tilsvarende tung kompetanse på tre, arkitektur og planverk. Ved NDR er det etablert et håndverksmiljø med verksteder og mulighet for læring i praksis. Sammen med AFTs satsing innen bygningsvern og tradisjonsbyggerier, vil både det teoretiske grunnlaget og den praktiske tilnærmingen enkelt kunne gjennomføres på grunn av at begge institusjoner er lokalisert på Kalvskinnet i Trondheim. Det kan her etableres et læringsmiljø på linje med Dacapo Håndverksskole i Mariestad som fra 01.01.05 er underlagt Universitetet i Gøteborg.

Historikk

NDR ble etablert i 1869, og den gamle bygghytten (verkstedet) ble reetablert ved at meget dyktige steinhoggere gav opplæring til nye som begynte.

I 1948 ble det innført en differensiering av steinhoggerne i to grupper. De best kvalifiserte ble titulert "Ornament- og skulpturhugger" og de øvrige "Profilhugger". Opprykk til "Ornament- og skulpturhugger", som kvalifiserte til høyere lønn og en mer prominent plassering i verkstedet, ble vurdert av en kvalifikasjonsnemnd bestående av to representanter fra verkstedet, en verkmester og en fra ledelsen. I dag heter disse stillingene restaureringsassistent og restaureringstekniker.

Restaureringsassistenten skulle i løpet av seks års intern opplæring rykke opp til stilling som restaureringstekniker. De seks årene fordelte seg slik at en brukte fire år på steinhugging og modellering "mer eller mindre sammenhengende, avhengig av de enkeltes anlegg og legning". "De siste to år av lærertiden er blitt fordelt på forannevnte yrkesområder, også litt avhengig av den enkeltes anlegg og interesse." (Brev til KUF fra NDR 3.5.1982.).

I 1997 ble internopplæringen evaluert, og man kom frem til at det nå var nødvendig med en grundig revisjon av opplæringen ved NDR. Det var dessuten ønskelig å se denne opplæringen i sammenheng med annen relevant opplæring i landet samt de nye skolereformene.

Begrunnelse

NDR henvendte seg til HiST, AFT i 2005 for om mulig å inngå et samarbeid om å etablere en bachelor i teknisk bygningsvern og restaurering. Studiet er tenkt som en tverrfaglig utdanning tilpasset flere yrkesgrupper som jobber med restaurering og bevaring av vår eksisterende bygningsmasse både i stein og tre. Mer enn 50 % av arbeidet innen byggbransjen er relatert til eksisterende bygningsmasse. Det er ikke tatt tilbørlig hensyn til restaurering og istandsetting av bestående bygg i norske utdanninger i byggfag. Dette gjelder alle utdanningsnivå.

Det nye studieplanforslaget, Bachelor i teknisk bygningsvern og restaurering, har beholdt mye av bygghyttens fagopplæring. Det er også tatt hensyn til at studiet skal gi kandidatene en bredere og mer grunnleggende kunnskap innenfor flere fagområder i tillegg til at det gir rom for faglig fordypning innenfor teknisk bygningsvern på de ulike fagområdene.

Det finnes ikke tilsvarende utdanning på bachelornivå i Norge. Høyere utdanning som for tiden finnes innenfor dette området (blant annet enkeltfag på NTNU), er vinklet mot kulturminnevern og kulturminnefaglig forvaltning. Dette tilbudet savner en forankring i det tekniske bygningsvernet som en naturlig og nødvendig dimensjon innen kulturminnevernet. Fokus på håndverket, materialkunnskapen og teknikkene vil være bærende elementer i utdanningen.

Opprettelse av studiet, Bachelor i teknisk bygningsvern og restaurering, er i god overensstemmelse med HiST, AFTs strategiske plan. Vår fagkompetanse innen bygningsvern er nasjonalt anerkjent gjennom våre etter- og videreutdanningstilbud (EVU), og behovet for kompetanse på dette området

synes å være stort. Avdelingen har tidligere søkt HiST om midler til å etablere en mastergrad i faget. Det kan virke som om vi på dette området var litt ”forut for vår tid”, og at markedet enda ikke er modent for en slik mastersatsing.

NDR har med sin henvendelse til HiST, AFT signalisert at tiden er inne for å formalisere utdanningen i bygningsvern og restaureringsarbeid som til nå har vært en etatsopplæring i NDR.

Det er blitt en større bevissthet i samfunnet når det gjelder å skaffe seg formell kompetanse i form av en grad, og vi forventer derfor at tilbudet, Bachelor i teknisk bygningsvern og restaurering, vil bli et populært studium ikke bare regionalt, men også nasjonalt. For øvrig er dette sammenlignbart med overgangen fra etatsopplæringen ved sykehusenes laboratorier innen mikrobiologi, immunhematologi og patologi til MIP-ingeniørutdanningen som ble gjennomført på daværende Trondheim tekniske skole på slutten av 1970-tallet.

Samarbeid med utlandet

HiST, AFT har allerede et etablert samarbeid med Dacapo Håndverksskole i Mariestad, Sverige. Den internasjonale dimensjonen innenfor bygningsvern og restaurering vil kunne styrkes og videreføres ved at vi også i Norge nå vil tilby en slik høyere utdanning i håndverksfag. Ved håndverksskolen San Servolo i Firenze, finnes det også tilsvarende miljøer i bygningsvern og restaureringsfag. NDR har nær kontakt med dette miljøet. Miljøene i Sverige og Italia vil være viktige samarbeidspartnere i oppbyggingen av utdanningstilbudet i Norge, ikke minst når det gjelder hospitering og utveksling. Nettverket som HiST og NDR til sammen har opparbeidet internasjonalt, er en viktig dimensjon i videreutdanningen av håndverkere i tråd med historien og tradisjonene.

Faglærerkompetanse

HiST, AFT har siden 1998 hatt et tilbud om videreutdanning i bygningsvern og tradisjonsbyggerier (EVU). Omfanget er for tiden totalt 180 studiepoeng med fire generelle grunnlagsmoduler på til sammen 60 studiepoeng, og fagspesifikke enkeltmoduler med fordypningsfag på 60 studiepoeng. I disse årene har vi hatt kursdeltakere fra hele landet, og samlingene i de ulike fagmodulene har vært lokalisert i forhold til studentenes geografiske tilhørighet. Dette har hele tiden vært et tiltak for å imøtekomme markedets behov for økt kompetanse innen håndverksfagene.

HiST og NDR utfyller hverandre og har til sammen den kompetanse, det teoretiske grunnlaget og den praktiske tilnærmingen som er nødvendig for å tilby en bachelorgrad i teknisk bygningsvern og restaurering. I tillegg til lokal fagkompetanse fra HiST og NDR, er det også tenkt benyttet ekstern spesialkompetanse på enkelte fagområder både når det gjelder den teoretiske tilnærmingen, og for nødvendig håndverkskompetanse. Dette er allerede praksis innenfor mye av vår EVU-virksomhet innenfor bygningsvern.

I det planlagte studiet, kan vi trekke ytterligere veksler på høyt kvalifisert fagkompetanse innenfor NDRs bygghytte både på det teoretiske og praktiske feltet. NDR har i sin organisasjon en Professor II (UiO), vitenskapelige medarbeidere og høyt kvalifiserte håndverkere i tillegg til nødvendige verksteder og lokaliteter tilpasset denne type utdanning. Kravet om 20 % førstekompetanse på faglærere i studiet synes derfor å bli oppfylt.

En bachelorutdanning i teknisk bygningsvern og restaurering er et veldig spennende samarbeidstiltak som kan komme mange fagmiljøer til gode, både nasjonalt og internasjonalt.

Gjennomføring

Planlagt oppstart er høst 2008 med en kullstørrelse på 25 studenter. Studiet er tenkt gjennomført over en periode på fire år da studentene delvis vil være i arbeid i utdanningsperioden. Opptak til studiet skal skje hvert fjerde år.

Kostnader

Studiet vil være finansiert over Høgskolens ordinære budsjett, men da gjennomføringen av et slikt studium kan innebære større krav til ressurser, vil det være en forutsetning at NDR stiller nødvendig kompetanse og ressurser til disposisjon for å sikre en økonomisk og faglig forsvarlig gjennomføring. Samlede inntekter og kostnader for hele kullperioden viser et underskudd på ca. kr. 500 000 som vil dekkes opp gjennom samarbeidsavtalen med NDR.

Kostnadene beregnes for 8 semester for perioden høst 2008 til vår 2012 (vedlegg 3a).

Budsjettet tar utgangspunkt i Kunnskapsdepartementets stykkprisfinansiering av studieplasser, der det normalt gis ca 60 % av undervisningskomponenten som basistilskudd ved oppstart av nye studier. Resterende andel forutsettes å komme etterskuddsvis gjennom produksjon av studiepoeng. Finansieringsoversikten viser derfor inntekter og kostnader for ett kull fra 2008 til 2014 (vedlegg 3b). Studieplassene finnes allerede på avdelingen som omfordelte studieplasser fra realfagskurset (HS-sak 003/2006).

Normalt vil det være behov for ca kr 40 000 i utviklingskostnader for et nytt 6 poengs fag. I denne bachelorutdanningen forventes det imidlertid lavere utviklingskostnader. Dette skyldes bl.a. gjenbruk av emner både ved HiST og NDR, og at nye emneplaner er bygd sammen på grunnlag av eksisterende. Videre vil praksis utgjøre en betydelig del av studiet, noe som resulterer i lavere utviklingskostnader. Disse kostnadene er ikke synliggjort i budsjettet da NDR og Program for bygg og miljø allerede har dekket de i sine budsjetter.

Det blir økte leiekostnader som følge av studiet ettersom Program for bygg og miljø vil måtte leie nye lokaler for å få plass til studentene. Utgiftene her vil være avhengig av i hvor stor grad undervisningen skal foregå på NDR eller om det må leies eksterne lokaler. NDR vil dekke 50 % av husleiekostnadene.

Høring

Studieplanen ble sendt på høring til 28 instanser hvorav 7 ga skriftlig tilbakemelding.

Nedenfor gis et kort resymé av innspillene fra høringsinstansene.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)

Generelt positiv til utvikling av formalisert utdanningstilbud på høyere nivå for håndverksfagene. Positivt at fagmiljøer i regionen (HiST, NDR) samler krefter og synliggjør det sterke bygningstekniske undervisningsmiljøet vi har i byen samt skaper synergier gjennom samarbeid. Også positivt at det legges opp til tverrfaglig innretning på studiet slik at kandidater får kjennskap til andre profesjoner man møter i konkrete prosjekter.

Hovedvekten i emnene ligger på å utvikle ferdigheter mot bevaring av bygninger i tradisjonsmaterialer som stein, tre og mur. Imidlertid knytter det seg også store utfordringer til bebyggelsen fra det 20. århundre, modernismens bygninger i betong, og i sammensatte konstruksjoner med mange moderne materialer. NTNU ønsker at det skal bli plass til en modul som retter seg mot dette, for eksempel konsekvenser av enøkiltak og bruk av nye materialer sammen med tradisjonelle.

Randsfjordmuseene AS

Veldig positiv til en slik utdanning. Studiet bygger blant annet på den nasjonale satsingen på å nå et mål for fredede bygninger i Norge og på uttalte nasjonale mål om økt desentralisering av forvaltningen av kulturminner samt behovet for oppbygging av kulturminnevern i denne sammenheng.

Det fremheves som positivt at estetikk og formforståelse gis en tydelig plass i studiet. I emnet 4.3, spesialfaglig praksis i tre, etterlyses læring og kunnskap om utvalg av trevirke og trekvalitet fra skog til lagring, tørking og brukt som konstruksjonsvirke.

Emne 4.5 spesialfaglig praksis 1, murer; Der er det viktig å vektlegge bruk av teglstein som kledning og konstruksjonsmateriale.

Konklusjon fra Randsfjordmuseet: Viktig utdanningstilbud for standardheving av handverkkompetanse innen bygningsvern.

Håndverksbedriftenes Landsforening

Støtter utdanningstiltaket og mener det representerer en bredde som er tilfredsstillende både for tilbydere, etterspørre og studenter.

Rørosmuseet

Spesielt fornøyd med den bredden studieplanen legger opp til. Studentene vil tilegne seg en tverrfaglighet som er unik i norsk sammenheng. Dette er veldig viktig for at de i en arbeidssituasjon skal kunne bidra til et godt samspill mellom de ulike spesialistene.

Bra med statusheving av restaureringshåndverket, men skeptisk til om et fireårig studieløp vil være overkommelig for en stor del av målgruppen. Positivt at det legges inn en tilnærming til europeiske byggetradisjoner.

Hovedinnvending til planen er at for stor andel av emnene er knyttet til monumentalbygningene (eks. Nidarosdomen). Det kommenteres også at trearbeider burde vært delt i to emner:

1. bygningsmessige konstruksjoner
2. interiør/listverk/profiler/dører/vinduer

Verdal videregående skole

Imøteser med glede at et slikt studium opprettes og er spesielt positive til den store vektleggingen av praksis i studiet.

Ryfylkemuseet

Støtter initiativet og tiltaket. Positivt at aktører som driver med teknisk bygningsvern kan tilegne seg høyere formell kompetanse. Tilrår en større vektlegging på praktisk arbeid i studieplanen med en bedømming av utført arbeid.

Vurdering av høringsuttalelsene

HiST, AFT har vurdert høringsuttalelsene. Når det gjelder å ivareta fagområder som modernismens bygninger i betong og i sammensatte konstruksjoner med mange moderne materialer (NTNU), er det ikke laget en egen modul om dette. Fagområdet blir imidlertid ivaretatt gjennom praksisfeltet i studiet (både tverrfaglig og spesialfaglig).

Det samme kan sies om ønsket fra Randsfjordmuseene AS, som ønsker å vektlegge bruk av teglstein som kledning og konstruksjonsmateriale. Praksisfeltene vil også dekke alle aspekter ved trearbeidene, og i emnebeskrivelsen for 4.3, "Spesialfaglig praksis 1, tre", er det synliggjort at interiør, listverk, profiler, dører og vinduer også inngår i praksisfeltet (etterlyst av Rørosmuseet).

Avtale om samarbeidet

Underskrevet samarbeidsavtale er vedlagt saken. NDR har gitt signaler i brev til HiST om at det ikke var mulig å inngå avtale om studiet på grunn av flere usikre momenter. Disse problemene er nå ryddet av veien, og underskrevet avtale er vedlagt saken. Likevel gjenstår noen momenter som må avklares før studiestart som beskrevet i brev fra NDR og fra AFT.